

Bekymringsfullt skolefravær

Hva gjør vi når vi er bekymret?

En veileder for forebygging og oppfølging for Steinerskolen i Indre Østfold.

Innholdsfortegnelse

- ✚ Innledning
- ✚ Hva er bekymringsfullt skolefravær?
- ✚ Tidlige tegn på skolevegring.
- ✚ Når eleven har bekymringsfullt skolefravær. Hva gjør vi?
- ✚ Kontakt
- ✚ Forebygging
- ✚ Oppfølging
- ✚ Skolevegringens funksjon: De fire undergrupper
- ✚ Risiko- og beskyttende faktorer
- ✚ Ideer og råd om kartlegging, samarbeid og tiltak for enkeltsaker av skolevegring
- ✚ Skolen og eksterne instanser
- ✚ Tiltak
- ✚ Tiltak i hjemmet
- ✚ Kartleggings skjemaer:

Innledning

I dagens skole opplever man utfordringer knyttet opp til temaet skolefravær. Utfordringene man møter både på barneskolen og på ungdomsskolen er ikke nye, men omfanget og kompleksiteten rundt skolefravær har endret seg de siste årene. Mange instanser er inne og jobber rundt elever og vi har opplevd at dette temaet håndteres svært ulikt innad i kommunen. Vi som har jobbet med dette i skolen har etter hvert følt et behov for å samordne oss, for å stå trygt i veiledningen rundt disse elevene.

Hvordan vi jobber med elevers skolefravær, og at kontakten med andre instanser kan oppstå raskere?

Det er viktig for oss å være tydelige på viktigheten av å stille krav til elever og foreldre i disse sakene. Det er skoleplikt i Norge og dette innebærer at elever er pliktige å komme på skolen og delta i undervisningen. Samtidig skal også støtte- og hjelpeapparater bistå når elever opplever utfordringer i tilknytning til dette. Det er nødvendig med tydelige retningslinjer og rutiner for arbeidet med fravær.

I Norge har alle barn og unge både en rett og en plikt til grunnskoleopplæring. Retten og plikten gjelder fra det året de fyller 6 år til de har fullført det tiende skoleåret i grunnskolen. Rett til grunnskoleopplæring betyr at alle barn og unge har krav på å få opplæring, mens plikt betyr at elevene må delta i grunnskoleopplæringen. De fleste barn og unge går til skolen frivillig og uten problemer, mens det finnes noen elever som av ulike grunner får et stort skolefravær. (Ingul 2005)

Hva er bekymringsfullt skolefravær?

Det er vanlig å skille mellom to former for skolefravær; skulk og skolevegning. De ulike formene for fravær skiller seg fra hverandre med at den ene gruppen elever ikke ønsker å være på skolen, mens den andre gruppen elever ikke klarer å være tilstede på skolen av ulike grunner. Årsaken til at en elev er fraværende fra skolen kan ofte være sammensatt

Bekymringsfullt fravær kan forklares som:

«Fravær fra undervisning og det sosiale fellesskapet i skolen, gyldig eller ugyldig, av et omfang/hyppighet som medfører bekymring knyttet til elevens faglige utvikling, samt elevens sosiale tilhørighet og utvikling». (Ingul 2011)

Holdninger er en felles problemforståelse og er nødvendig grunnlag for å lykkes i å forebygge og snu langvarig skolefravær. Vi vet at felles holdninger er viktig for å lykkes i arbeidet med elevens skolefravær. Holdninger som bør etableres er at eleven skal på skolen. Det er viktig at de involverte parter deler en felles forståelse av at det viktigste er å få eleven til å komme på skolen. Alle parter må ta ansvar og bidra til at eleven kommer på skolen. I dette arbeidet er det viktig å anerkjenne at de involverte kan oppleve både maktesløshet og unngåelse. For å få til dette arbeidet er det viktig at man tidlig etablerer tillitt mellom partene og et viktig signal til eleven er at alle ønsker å hjelpe til. Det er viktig med en åpen dialog mellom partene selv om situasjonen oppleves vanskelig og fastlåst. Når en elev har alvorlig skolefravær er det også viktig å prate med eleven om forslag og innspill til å løse den fastlåste situasjonen eleven opplever å være i. Det er viktig at man i dette arbeidet forsikrer seg om at barnets stemme er hørt.

Når eleven har bekymringsfullt skolefravær. Hva gjør vi?

Arbeid med bekymringsfullt skolefravær krever et tett samarbeid mellom alle involverte parter. SAMARBEID blir dermed et nøkkelord både ved forebygging og ved oppfølging av bekymringsfullt

skolefravær. Denne delen inneholder en beskrivelse for hva skolen skal gjøre når en elev har bekymringsfullt skolefravær. En forutsetning for å kunne følge opp bekymringsfullt skolefravær er at kontaktlærer til enhver tid har en oppdatert oversikt over elevens fravær.

Kontaktlærer skal ta kontakt med foresatte ved bekymringsfullt skolefravær. Hensikten med å ta kontakt med foresatte er å informere om fraværet og å undersøke hvorvidt det foreligger konkrete årsaker til at eleven er eller har vært borte fra skolen. Det kan være ulike grunner til at en elevs fravær gir grunn til bekymring. Har eleven skulket en time? Kanskje opplever foresatte det som vanskelig å få eleven på skolen om morgenen? Det kan være situasjoner på skolen som eleven gruer seg til? Det er viktig at dersom elevens fravær er bekymringsfullt, skal kontaktlærer gå til neste trinn i trappa og avtale et møte med foresatte og elev for å kartlegge mulige årsaker og tiltak.

Forebygging

Forebygging handler om å raskt få oversikt og sette i gang tiltak som fører til at man kommer en uheldig utvikling i forkjøpet. Bekymringsfullt skolefravær kan forebygges og forebygging handler blant annet om skolens rutiner for fraværshåndtering og oppfølging av fravær, samt et godt skole-hjem-samarbeid. Skolen som system og hver enkelt lærer er viktige for å forebygge at elever utvikler bekymringsfullt skolefravær som kan bli langvarig

«Vansker med å gå på skolen, assosiert med følelsesmessig ubehag, spesielt angst og depresjon» (King og Bernstein, 2001:197).

Definisjonen til King og Bernstein vektlegger barnets følelser. I tillegg til atferd og følelser vil det være hensiktsmessig å føye til et kognitivt aspekt (tanker, oppfatninger, forventninger) og et fysisk aspekt i forståelsen av skolevegring.

Disse to definisjonene er ikke utelukkende i forhold til hverandre, men vektlegger litt forskjellige aspekter ved skolevegring. Definisjonen til Kearney og Silverman er en beskrivelse av atferd.

Tidlige tegn på skolevegring kan være:

Begynnende fravær hos eleven:

- Forsentkomming
- Sporadisk fravær fra enkelttimer eller dager (med eller uten gyldige meldinger)

Tegn på mistriivsel hos eleven:

- Er ekstremt innadvendt eller sjenert
- Er svært utrygg ved skolestart eller etter skolebytte, og ordinære tiltak for å trygge eleven hjelper ikke
- Snakker aldri høyt i klassen
- Snakker ikke med voksne/medelever eller kun med utvalgte voksne/medelever
- Viser motstand mot å være ute i friminutt eller er avhengig av at en bestemt voksen/medelev er til stede
- Har ofte fysiske plager, for eksempel vondt i hodet eller magen
- Gir nonverbalt eller verbalt uttrykk for nedstemthet eller redsel, generelt eller tilknyttet spesifikke situasjoner på skolen
- Trekker seg tilbake fra sosial interaksjon og/eller skolerelaterte aktiviteter

- Viser utagerende atferd, for eksempel sinne i situasjoner der eleven utsettes for krav i skolehverdagen
- Viser motstand mot å delta eller forsøker å unngå enkelte fag, situasjoner eller aktiviteter på skolen Ringer ofte hjem i skoletiden eller ønsker å gå hjem i løpet av dagen

Bekymring fra foresatte:

- Tar kontakt med skolen fordi eleven gir uttrykk for å ikke ville gå på skolen
- Blir værende lenge i leveringsituasjonen eller vil være med inn i klasserommet utover det som er ordinære rutiner
- Ringer eleven i skoletiden gjentatte ganger for å sjekke at eleven har det bra

Oppfølging:

- Å arbeide med skolefravær krever et tett samarbeid mellom alle som er involvert. Det er viktig å etablere et godt samarbeid både i det forebyggende arbeidet og ved oppfølging av bekymringsfullt skolefravær. En forutsetning for å kunne følge opp bekymringsfullt skolefravær er at skolen ved kontaktlærer har en oppdatert oversikt over elevens fravær.

Kartlegging:

Dersom det er bekymring for fraværet må skolen kartlegge elevens skolesituasjon og innhente informasjon fra elev og foresatte. Kartleggingsamtale og pedagogisk kartlegging.

- Kartlegg fraværet
- Er det spesielle dager?
- Spesielle timer?
- Vanskeligst å komme seg på skolen etter helg/ferie?
- «Syk» når kameraten er syk? (Vedlegg 1-3: Sjekkliste for kartlegging.)
- Kartlegge elevens sosiale og faglige utvikling. Både nå og tilbake i tid. Samt fraværshistorikk
- Skolen følger «Retningslinjer for oppfølging av bekymringsfullt skolefravær» ARENAER FOR DRØFTING AV FRAVÆR PÅ SKOLEN.
- Daglig leder går gjennom fraværshistorikken og skolens samlede elevfravær hver måned.
- Ved bekymring rundt enkeltelevers fravær følges rutiner opp: Det etableres det jevnlig møtepunkter mellom klasselærer og ledelsen hvor fraværet og tiltak drøftes. Det er avgjørende at tiltak igangsettes etter kort tid.
- Fravær er eget punkt på møteagendaen på ukentlige team-/trinnmøter
- Ved bekymringsfullt fravær og/eller mistanke om skolevegring/skulk hos enkeltelever må dette tas opp omgående. Tiltak settes inn i samarbeid med daglig leder, spes. ped. Koordinator.

Skolevegringens funksjon: Fire undergrupper.

Unngå negative opplevelser

1: Unngå stimuli som vekker generell negativ affekt eller emosjonelt ubehag. Vegringen er ofte ikke knyttet til spesifikke situasjoner, men eleven opplever generelt ubehag i skolesituasjonen. Dersom eleven unngår skolen og dermed også unngår den negative opplevelsen, opprettholdes og forsterkes atferden. I noen tilfeller er ubehaget knyttet til bestemte situasjoner som eleven vil forsøke å unngå, for eksempel skolegården, brannalarmen eller en bestemt voksen på skolen.

2: Unngå ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner. Vegringens funksjon er her mer spesifikt knyttet til unngåelse av situasjoner der eleven må eksponere seg sosialt eller bli evaluert, for eksempel å snakke høyt i klassen, snakke med medelever eller ha prøver.

Oppnå positive opplevelser

3: Oppnå oppmerksomhet fra foreldre eller viktige andre. I dette tilfellet er vegringens funksjon ikke unngåelse av en negativ situasjon, men at eleven oppnår noe positivt, i form av oppmerksomhet. Den positive konsekvensen vil opprettholde og forsterke elevens vegringssatferd.

4: Oppnå goder utenfor skolen. Her er vegringens funksjon også å oppnå noe positivt. Mer spesifikt kan det være belønninger eller andre konkrete goder som for eksempel TV, dataspill, være med venner, shopping eller rus.

- *Oversikt basert på Kearney (2001)*

Risiko- og beskyttende faktorer

Elevrisiko:

- Psykiske vansker, for eksempel emosjonelle vansker eller sårbarhet for stress
- Eleven har bekymringer for andre ting enn skole
- Ekstrem innadvendthet, behov for svært mye bekræftelse og trygghet, prestasjonsangst
- Få eller ingen jevnaldningsrelasjoner, mangelfull sosial kompetanse, sosialt umoden
- Uoppdagede lærevansker eller utviklingsmessige vansker
- Sykdom eller diffuse fysiske plager

Tiltak for risikominsking:

- Beskyttelse
- God sosial kompetanse, prososiale ferdigheter og positiv selvhevdelse
- minst en god venn
- Gode mestringsstrategier og positivt selvbilde
- Skolefaglig mestring

Ideer og råd om kartlegging, samarbeid og tiltak ved enkeltsaker av skolevegring.

Grunnleggende prinsipper for intervensjon.

Tiltak ved skolevegring krever mye skreddersøm. Elever, skoler og familier kan være forskjellige og tiltak må tilpasses deretter. Tidlig oppdragelse og intervensjon er avgjørende for prognosen ved skolevegring. Intensiv oppfølging på et tidlig stadium vil i stor grad øke sjansen for en god prognose og være svært ressursbesparende på sikt.

Et viktig mål er at eleven skal hjelpes til å være på skolen i størst mulig grad. I svært mange tilfeller vil den viktigste behandlingen ved skolevegring nettopp være å hjelpe eleven til å være på skolen og å opprettholde dagliglivets rutiner.

De fleste elever som vegrer seg for å gå på skolen, ønsker egentlig å være som alle andre, men de greier det ikke. Skolevegring handler ikke om vond vilje eller latskap. Tiltak handler ofte om å fjerne hindringer som er for store, samt å lære eleven nye måter å møte utfordringer på. Øvelse gjør mester.

Tiltak ved skolevegring vil ofte innebære å senke kravene til eleven i situasjoner/fag/aktiviteter som eleven opplever som vanskelige, for deretter å trappe opp utfordringene ettersom eleven viser mestring.

Ofte vil tiltak med skolevegring innebære at skolen i en periode gir en viss grad av særbehandling og er fleksible i forhold til vanlige skolerutiner. For eksempel at eleven ikke behøver å rekke opp hånda i timene eller delta i gym. Særbehandling rettferdiggjøres ved at dette skal skje i en avgrenset periode og at det tjener hovedmålet som er at eleven skal være på skolen.

Arbeid med skolevegring krever tett samarbeid og god informasjonsflyt mellom elev, skole, hjem og eventuelt eksterne instanser.

Skolen må raskt ta kontakt med eksterne hjelpeinstanser ved behov; enten for å få veiledning til utforming av tiltak eller dersom en ser at eleven eller familien trenger oppfølging som skolen ikke kan gi. Kartlegging og tiltak kan planlegges og gjennomføres av skolen og foresatte, eller i et samarbeid med eksterne instanser.

Skolen og eksterne instanser:

Mandat og arbeidsområder

I saker med skolevegring vil det ofte være instanser involvert, spesielt dersom vansken vedvarer over tid. I denne veilederen er det fremhevet at skolevegring kan forstås ut fra samspillet mellom faktorer ved elev, skole og hjem. Ofte handler tiltak ved skolevegring om å få systemet til å fungere rundt eleven og å få til god kommunikasjon mellom de involverte, på den enkelte arena og mellom arenaer. Skolen og eksterne instanser vil ha en felles oppgave i å få til et godt samarbeid og kommunikasjon slik at systemet rundt eleven fungerer.

I tillegg kan det være behov for tiltak som er spesifikt rettet mot eleven, skolen eller familien. Når flere instanser er inne i en enkelt sak er det nødvendig med tydelig avklaring av ansvar.

Skolens mandat og arbeidsområdet: Skolen skal gi tilpasset opplæring ut fra elevenes evner og forutsetninger og tilrettelegge for Enkeltelever med særlige behov (jfr. opplæringsloven § 1-3 og 5-1).

Skolen må innhente sakkyndig vurdering fra PPT i tilfeller der det er behov for å vurdere elevens utbytte av det ordinære opplæringstilbudet. Daglig leder kan sette i gang sette et Forvarsel til enkeltvedtak og kan sette inn tiltak som angår det psykososiale miljøet (jfr. opplæringsloven § 9a3) uten tilråding fra PPT.

Det ligger under skolens mandat å igangsette kartlegging og tiltak ved bekymring for skolevegring; tilrettelegge i skolesituasjonene og samarbeide med foresatte og andre involvert parter om å få eleven til skolen dersom vegringen fører til bekymringsfullt fravær.

Skolens arbeidsområde inkluderer å etablere systemer og rutiner for å kunne forebygge og oppdage skolevegring på et tidlig tidspunkt. Skolen må ta tidlig kontakt med aktuelle samarbeidspartnere ved behov for veiledning, utredning av elevens behov i opplæringen eller dersom skolen vurderer at det er behov for tiltak i hjemmet eller behandling for eleven.

PPTs mandat og arbeidsområder:

PPT er kommunens rådgivende og sakkyndige instans i forhold til spørsmål som omhandler barn og ungdom som opplever å ha en vanskelig opplæringssituasjon. Skole, foresatte, eleven selv (etter fylte 15 år) og andre instanser kan henvise. En henvisning kan gjelde veiledning/konsultasjon til skole og foresatte og/eller utredning. PPT gjennomfører en pedagogisk – psykologisk utredning i de tilfeller dette vurderes som nødvendig for å kunne tilrettelegge og utforme tiltak i opplæringen. PPT utarbeider sakkyndig vurdering av elevens særlige behov og gir tilrådinger i de tilfeller der opplæringsloven krever det.

Spes. ped. koordinator/ansvarlig ved skolen deltar på skolens samarbeidsmøter og kan samarbeide med skolen om å lage gode rutiner og systemer for å fange opp og igangsette tiltak for elever med skolevegring. I arbeid med elevsaker med skolevegring kan kommunens PPTs oppfølging omfatte deltakelse på tverrfaglige møter/samarbeidsmøter og veiledning til skole og foresatte om tiltak rundt eleven.

PPT samarbeider med andre instanser ved behov og kan gjennomføre kartlegging og vurdering som del av et tverrfaglig samarbeid rundt eleven.

Helsetjenestens mandat og arbeidsområder: Skolehelsetjenesten jobber med helsefremmende og forebyggende arbeid for å fremme og styrke barn, unge og familiens fysiske, psykiske og sosiale helse. Skolehelsetjenesten har et ansvar i å medvirke til å øke barn og ungdoms kunnskaper om hvordan mestre sitt eget liv, ta selvstendige valg i forhold til egen helse og levevaner. Barn og unge trenger støtte i å mestre utfordringer, og ha tro på og ta i bruk egne ressurser. Tilgjengelighet og helhetlig tekning er viktige faktorer for å styrke hver enkelt egne mestringsstrategier og ressurser. Skolehelsetjenesten er et lavterskeltilbud for alle.

Samarbeid på ulike områder med den enkelte skole i oppfølgingen av elever og arbeid med psykososiale miljøet er viktig. Skolehelsetjenesten skal samarbeide med skolen om tiltak som fremmer fysiske og psykososiale lærings- og arbeidsmiljø for elevene (Opplæringsloven § 9). Rutiner for tidlig intervensjon ved mistriksel og skolefravær er nødvendig i arbeidet med å skape et godt psykososialt læringsmiljø. Tiltak kan være helsedialog gjennom enkeltsamtaler i skoletiden, veiledning, gruppevirksomhet og foreldreveiledning. Det kan være både primær- og sekundærforebyggende tiltak.

Skolehelsetjenesten og/eller allmennhelsetjenesten / fastlege kan gjennomføre medisinske undersøkelser dersom en elev med skolevegring har fysiske plager. Det kan være behov for å avklare

om elevens uttrykk for fysiske plager har medisinske årsaker, er psykosomatiske symptomer eller om det er andre forhold som spiller inn.

BUPs mandat og arbeidsområder:

BUP er et poliklinisk spesialisthelsetilbud innenfor psykisk helsevern som retter seg mot barn og ungdom under 18 år og deres familier. En henvisning til BUP anbefales dersom barnet trenger psykisk helsehjelp og tiltak på kommunalt nivå ikke har ført frem. BUP har spesifikk kompetanse innen utredning og behandling av ulike barnepsykiatriske symptomer som for eksempel følelsesmessige vansker, konsentrasjons- og atferdsmessige vansker og barn og unge.

Henvisning til BUP må sendes fra lege, evt. barnevernleder. BUP kan sammen med andre instanser bistå med kartlegging og vurdering som sees i forbindelse med skolevegring og gi tilbud om behandling til barnet og/eller familien.

Tiltak

Tiltakene som beskrives i dette avsnittet, kan gjennomføres av personale på skolene og foresatte. Det vil variere fra sak til sak hvilke tiltak som er relevante. En må velge relevante tiltak på bakgrunn av kartlegging og faglig skjønn. I noen tilfeller vil det være behov for mer spesialisert kompetanse, for eksempel hvis eleven strever med alvorlig angst. Det kan være nødvendig med tverrfaglig veiledning og assistanse i gjennomføringen av tiltak i skole og hjem.

Tiltak ved skolevegring vil ofte innebære en opptrapping, med gradvis økende utfordringer for eleven (Thambirajah et al., 2008). En opptrappingsplan tar utgangspunkt i hvilke situasjoner, fag eller aktiviteter eleven opplever som vanskelige eller utfordrene. På disse områdene senkes kravene til et nivå en er sikker på at eleven kan mestre. Ettersom eleven viser mestring på et nivå økes utfordringene gradvis. Det er viktig å starte med lave nok krav til å begynne med og ikke øke dem for raskt. Dersom eleven opplever å mislykkes kan neste forsøk bli vanskeligere. Å sette ned krav kan for eksempel innebære å frita eleven fra enkelte aktiviteter, gi eleven økt grad av støtte i vanskelige situasjoner eller senke kravene til skole oppmøte i en periode. Krav til oppmøte bør kun senkes dersom eleven har hatt en lengre periode med fravær.

Tiltak fra elevens perspektiv:

For de fleste barn og unge i grunnskolen, særlig mot slutten av barnetrinnet og oppover, vil det være viktig og ikke skille seg ut. De vil ønske å delta på skolen og oppleve å mestre skolehverdagen på lik linje med sine jevnaldrende. Tiltak må tilrettelegges på en måte som gjør at eleven i minst mulig grad opplever seg stigmatisert.

Dette berører særlig tiltak i skolesituasjonen, og hvilken informasjon som gis til medelever om elevens fravær og tiltak. Det er viktig at den enkelte elev får uttale seg om sin opplevelse knyttet til de tiltakene som skal gjennomføres, og at dette tas hensyn til i den grad det er mulig.

Elever med skolevegring deltar i gjennomføringen av tiltak med større eller mindre grad av egenmotivasjon. En kan fremme elevens egen motivasjon ved å forklare hvordan tiltakene bidrar til å nå målene og gjennom å uttrykke håp om bedring. For eksempel kan en snakke med eleven om hvordan det å delta i vanskelige situasjoner blir lettere etter hvert som en øver seg. Elevens

motivasjon vil også fremmes av det å bli sett og kunne delta i prosessen med å utforme og evaluere tiltak.

I de tilfellene eleven ikke, eller i liten grad, er motivert for å gjennomføre tiltakene må de voksne tydelig gi uttrykk for at det er de som bestemmer om eleven skal på skolen. I tilfeller hvor foresatte utøver press er det imidlertid viktig å finne en balanse hvor en også tar elevens opplevelse på alvor.

Press skal i minst mulig grad virke krenkende for eleven, og det bør gjennomføres en løpende evaluering av om det fører til bedring eller forverring av situasjonen. En kan i større grad utøve press overfor yngre enn eldre elever.

Tiltak i skolesituasjon:

Tiltak i skolesituasjonen vil ha som mål å trygge og støtte eleven i vanskelige situasjoner, øke opplevelsen av mestring og trivsel på skolen og å bygge opp elevens sosiale og faglige ferdig heter.

Aktuelle tiltak:

Dersom det kommer frem at eleven er utsatt for reelle ubehagelige situasjoner, som mobbing, må dette ta tak i først. Skolens handlingsplan for mobbing må følges. § 9a-3 i opplæringsloven, om elevens psykososiale miljø, skal komme til anvendelse.

Bygge opp under gode voksenrelasjoner:

Det er vesentlig at de voksne som får denne oppgaven, er personer som er viktige i elevens skolehverdag og at de kommer overens med eleven. Skoleledelsen må gi støtte og prioritere å frigi tid til den eller de som får denne oppgaven. For eksempel: Klasselærer spiser lunsj med eleven, leker eller prater med eleven i storefri bestemte dager i en periode eller tilbringer tid med eleven på andre måter.

En viktig voksen har en eller flere samtaler med eleven. I slike samtaler er det viktig å bekrefte og anerkjenne elevens opplevelse av det som er vanskelig, samt å fokusere på elevens mestring. Samtalene kan brukes til å forberede eleven på vanskelige situasjoner. Dette kan innebære å gå gjennom hva som vanligvis skjer i disse situasjonene og planlegge hva som kan være lurt for eleven å tenke og gjøre neste gang en slik situasjon oppstår.

- Bygg opp under gode relasjoner eleven har til jevnaldrende på skolen. For eksempel: Planlegge tilrettelagte gruppeaktiviteter eller skape oversiktlige og trygge sosiale arenaer i friminutt, for eksempel «strikkeklubb» eller «spillklubb», som eleven kan søke seg til etter ønske.
- Sørg for at eleven opplever stor grad av struktur og forutsigbarhet i skolehverdagen. For eksempel: Eleven får oversikt over skoledagen, den enkelte time, iverksatte tiltak og informasjon i forkant av endringer og i tillegg Sørg for at skole, elev og foresatte er forberedt på mulige utfordringer på forhånd. For eksempel: Ha en samtale mellom klasselærer, elev og foresatte for å forberede deltakelse på skoleturer eller det å komme tilbake på skolen etter en ferie.
- Å øke elevens opplevelse av skolefaglig mestring, kartlegge eventuelle fagvansker og gi tilpasset opplæring. Eks.: Prioritere arbeid med fag eller områder der eleven er dyktig eller har en spesiell interesse, lage en tilpasset arbeidsplan.
- Styrke elevens sosiale kompetanse. Eks.: Arbeide med å styrke elevens evne til positiv selvhevdelse.

- Forenkle eller gi støtte i situasjoner som er utfordrende for eleven og gjennomføre en gradvis opptrapping av utfordringer. Eks.: La eleven delta i mindre grupper sammen med bestemte voksne, gi assistanse i sosiale situasjoner, kreve mindre muntlig deltakelse i undervisningen, frita eleven for enkelte fag eller aktiviteter i en periode, osv.

Dersom eleven opplever mye angst kan det være nødvendig at det avtales en «fluktrute», altså mulighet for eleven til å trekke seg ut av vanskelige situasjoner ved behov. Det å vite at det finnes en lovlig «fluktrute» kan i seg selv virke tryggende. Slike tiltak skal være del av en plan der kravene til eleven gradvis økes. For eksempel: Eleven får mulighet til å gå ut av klasse rommet og være på sosiallærerens kontor noe tid, eller mulighet til å putte en prøve i sekken og gjøre den ferdig hjemme.

- Støtte fra foresatte i skolesituasjonen trappes ned. For eksempel: Nedtrapping av at foresatte følger eleven inn i klasserommet eller antall telefonsamtaler mellom foresatte og elev i løpet av skoledagen.

Hjemmeundervisning er i de aller fleste tilfeller av skolevegring, ikke å anbefale da det kan bidra til å opprettholde vegringen (Se avsnittet «Den onde sirkelen ved skolevegring», s. 12-13).

Hjemmeundervisning kan vurderes dersom eleven har tilleggsvansker av medisinsk art som hindrer eleven å dra hjemmefra. Det kan også være aktuelt i en overgangsperiode dersom eleven har hatt sammenhengende fravær over tid (Thambirajah et al., 2008). I slike tilfeller er det avgjørende at hjemmeundervisningen inngår i en plan for tilbakeføring til skolen, for eksempel ved at klasselæreren gjennomfører hjemmeundervisningen og slik styrker relasjonen til eleven.

Tiltak i hjemmet:

Noen barn og unge viser vegringsatferd i hjemmet. Morgensituasjonen kan bli negativ og vanskelig, og foresatte kan oppleve engstelse og håpløshet. Skolen og andre involverte instanser kan bidra til at foresatte lykkes med å sende barnet til skolen, gjennom å gi viktig informasjon og veiledning om relevante tiltak.

Plan for oppfølging av bekymringsfullt skolefravær.

<p>Skolens fravær rutiner Ansvar: kontaktlærer og faglærere</p> <ul style="list-style-type: none"> - Daglig registrering av fravær - Foresatte leverer melding ved alle typer fravær 	<ul style="list-style-type: none"> - Dersom skolen ikke mottar slik informasjon første skoledag tar skolen kontakt med foresatte.
---	--

Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3
<p>Bekymring for elevens fravær</p> <p>Ansvar: klasselærer.</p> <p>Ved fravær som bekymrer, se retningslinjer, som ikke skyldes kjent sykdom, eller der eleven strever med å komme/være på skolen.</p> <p>Informasjon</p> <p>Klasselærer informerer om fraværet og det videre arbeidet.</p> <p>Samtale og kartlegging Klasselærer gjennomfører umiddelbart samtaler (se vedlegg 1-3)</p> <p>Skolen gjennomfører kartlegging av elevens skole-/læringsmiljø. Samarbeidsavtale utarbeides med klar frist for evaluering.</p>	<p>Fortsatt bekymring.</p> <p>Ansvar: Skolen ledelse</p> <p>Dersom tiltakene ikke gir ønsket effekt.</p> <p>Møte Skolen innkaller foresatte og evt. eleven til møte så raskt som mulig. Klasselærer, skolens ledelse og evt. helsesøster/»sosiallærer» deltar. Fraværet og tiltak evalueres.</p> <p>Avklaring om saken skal henvises til skolens samarbeidspartnere/hjelpeinstanser.</p> <p>Henvisning Skolen sender henvisning evt. til PPT. Møtereferater og samarbeidsavtale legges ved henvisningen.</p> <p>Tidsperspektiv</p>	<p>Tverrfaglig møter.</p> <p>Ansvar: Skole/andre instanser.</p> <p>Møte: Skolen kaller inn til samarbeidsmøte med foresatte og evt. eleven etter at kontakt er etablert.</p> <p>På første møte gjennomføres en systematisk kartlegging av ressurser og hjelpebehov.</p> <p>Det utarbeides tiltak på bakgrunn av kartleggingen.</p> <p>Ansvar og oppfølging av tiltakene fordeles på de ulike deltakerne i gruppen, samt nedfelles i møtereferat.</p> <p>Videre møter:</p>

<p>Tiltak Tiltak igangsettes i ht. Samarbeidsavtale mellom elev/foresatte og skole.</p> <p>Tidsperspektiv Samtaler med eleven og foresatte holdes umiddelbart Tiltak utprøves i to uker.</p>	<p>I løpet av to uker.</p>	<p>Avtales fra gang til gang.</p> <p>Behov for annen bistand: EVT: behov for bistand fra andre instanser/tjenester vurderes fortløpende.</p> <p>Videre oppfølging: Gjennom klasselærer, helsesøster, «sosiallærer» eller andre.</p> <p>Tidsperspektiv: Det første møte avholdes innen to uker. Arbeidet i trinn 3 pågår inntil 3 mnd.</p> <p>Dette må vurderes: Elevens vei videre på Steinerskolen. Svakheten med det ped. arbeidet som blir muntlig overført. Vi har ikke lesebøker i fagene.</p>
--	----------------------------	---

Steinerskolen i Indre Østfold og rutiner av fravær.

1. Føring av fravær:

- a. Kontaktlærer er ansvarlig for at fraværet blir ført i den gule fraværsboka og er oppdatert hver dag.
- b. Timelærere må daglig føre fravær i sine timer.

2. Melding om fravær.

- a. Foresatte sender en sms om at eleven ikke kommer på skolen i dag.
- b. Ved ent. fravær skal foresatte skrive melding i meldingsbok med signatur. SMS eller mail godtas ikke.

3. Kontakt mellom skole og hjem.

- a. Foresatte skal ringe Klasselæreren 3. fraværsdag.
- b. Dersom foresatte ikke tar kontakt 1. fraværsdag skal klasselærer ringe samme dag for å avklare om det er gyldig fravær. Ved bekymring for fraværet informeres daglig leder.
- c. Hjemmet kontaktes umiddelbart ved ugyldig fravær, dvs. fravær uten melding eller på ugyldig grunnlag. Daglig leder informeres umiddelbart.
- d. Skolen skal ha kontakt ved møte eller telefon med foresatte vedrørende fravær. SMS og mail godtas ikke.

4. Grensen for bekymringsfullt fravær.

- a. Mer enn tre enkeltdager pr. måned og årsaken til fraværet undersøkes.
- b. Høyt sykefravær (over 20 %). Foresatte bes fremlegge legeattest.
- c. Tre ganger forsentkomming. Foresatte informeres. Ved ytterligere forsentkomming informeres ledelsen/d- leder og skolen innkaller til møte med elev (over 12 år) og foresatte.
- d. Ugyldig fravær fra enkelttime. Foresatte informeres. Ved gjentatt ugyldig fravær innkaller skolen til møte med elev og foresatte

5. Arenaer for drøfting av fravær på skolen.

a. Daglig leder går gjennom fraværsføringen og skolens samlede elevfravær hver mnd.

b. Ved bekymring rundt enkeltelevers fravær skapes det jevnlig møtepunkter mellom kontaktlærer og ledelsen hvor fraværet og tiltak diskuteres. Kort tid innen tiltak igangsettes er avgjørende.

c. Fravær bør være et eget punkt på møteagendaen på ukentlige barn -og ungdomskolemøte.

d. Ved bekymringsfullt fravær og/eller mistanke om skolevegning/skulk tas dette opp på første mulige samarbeidsmøte med foresatte.

Sjekkliste for kartlegging- Skole

Informasjon fra klasselærer	Notater
<p>Fag/områder eleven er sterk i eller liker veldig godt.</p> <p>Er det andre aktiviteter eleven liker godt.</p>	
<p>Fravær og vegringsatferd hos eleven (varighet og hyppighet av fravær, fraværsmønster, hele dager eller enkelttimer). Fravær knyttet til fag, situasjoner, personer, aktiviteter. Mønster av vegringsatferd uten fravær dvs. at eleven forsøker å unngå enkelte fag, situasjoner, personer, aktiviteter) Har eleven tidligere i skoleløpet hatt mye fravær eller visst vegringsatferd?</p>	
<p>Blir eleven plaget, krenket eller mobbet på skolen, skoleveien eller fritiden?</p>	
<p>Vurdering av skolefaglig og sosial kompetanse. Fag/områder der eleven viser mestring og trivsel. Fag/områder der eleven har vansker.</p>	
<p>Hvilke viktige voksenrelasjoner har eleven på skolen og hvordan fungerer disse?</p>	

Hvilke viktige relasjoner har eleven til jevnaldrende på skolen?	
Er skoledagen organiser, strukturert og forutsigbar for eleven?	
Hvilke tiltak er prøvd ut på skolen og hvordan har dette fungert? Hvilke tiltak er igangsatt i skole-hjem samarbeidet og hvordan har disse fungert?	
Forslag til tiltak	

Sjekkliste for kartlegging- Elev

Informasjon fra eleven	Notater
Hvilke fag, situasjoner eller aktiviteter på skolen er det eleven liker?	
Er det aktiviteter, fag eller situasjoner som eleven opplever som vanskelig eller ubehagelig? (lese høyt, eller svare på spørsmål foran klassen, ha prøver, ha kroppsøving, fag der eleven må eksponere seg i ei gruppe, snakke med voksne på skolen, be læreren om hjelp, jobbe sammen med eller leke med medelever, bruke skolens toalett, spise i klassen, dra hjemmefra om morgenen, forlate foreldrene, skoleveien?)	
Har eleven negative tanker knyttet til noen av situasjonene ovenfor eller generelt i forhold til skolesituasjonen? Hva slags følelser dreier det seg om? (trist, redd, flau, nervøs, engstelig, sint)	
Har eleven andre bekymringer eller har eleven opplevd noe utenom skolesituasjonen som han/hun er opptatt av?	
Er det situasjoner eller aktiviteter utenfor skolen i skoletiden som gjør det fristende for eleven og ikke møte opp? (dataspill, møte venner, shopping, mat, og andre hyggelige ting som skjer hjemme)	

Blir eleven plaget, krenket eller mobbet på skolen, skoleveien eller på fritiden?	
Enkeltsituasjoner der eleven klarer å møte på skolen eller delta i aktiviteter som han/hun vanligvis har vansker med å delta i. Hvilke tanker har foresatte om hva det var som gjorde at det gikk bra i situasjonen?	
Foresattes ansvarfordeling når det gjelder å følge opp skole og skoleoppmøte.	
Eventuelle andre instanser som er involvert i familien?	
Situasjoner der eleven klarer å møte på skolen eller delta i aktiviteter som han/hun vanligvis har vansker med å delta i. Hva er det som gjorde at det gikk bra?	
Er skoledagen oversiktlig og forutsigbar for eleven? (har eleven oversikt over skoledagen og skoleuka, hvilke lærere/assistenter som er inne	

i de ulike timene, hvem kan eleven få til dersom det er behov for en samtale etc?)	
Elevers ønsker og mål for hvordan skolesituasjonen skal være?	
Forslag til tiltak	

Sjekkliste for kartlegging- Foresatte

Informasjon fra foresatte	Notater
Foresattes opplevelse av elevens generelle trivsel på skolen og fritiden?	
Foresattes beskrivelse og forståelse av elevens vansker. Tenker foresatte det kan dreie seg om skolevegring eller er det andre forklaringer?	
Beskrivelse av eventuell vegringsadferd i hjemmet. (er det vanskelig å få eleven til å gjøre seg klar til å gå på skolen om morgenen, har eleven fysiske plager i forbindelse med krav om skoleoppmøte, men er ellers frisk?)	
Helsemessige forhold av betydning for elevens vansker? (skilsmisse, flytting, søsken, sykdom etc.)	
Har det skjedd plutselige endringer eller belastninger i familien som kan settes i forbindelse med elevens vansker? (skilsmisse, flytting, sykdom, vold etc.)	
Enkeltsituasjoner der eleven klarer å møte på skolen eller delta i aktiviteter som han/hun vanligvis har vansker med å delta i. Hvilke tanker har foresatte om hva det var som gjorde at det gikk bra i situasjonen?	

Foresattes ansvarfordeling når det gjelder å følge opp skole og skoleoppmøte.	
Eventuelle andre instanser som er involvert i familien?	
Eventuelle andre støttespillere i familiens nettverk?	
Hvilke tiltak er forsøkt hjemme og hvordan har disse fungert? (morgenrutiner, bytte av roller mellom foresatte, samtale med eleven)	
Foresatte ønsker og mål for elevens fremtidige fungering.	
Forslag til tiltak	

Steinerskolen i Indre Østfold
Samtykke skjema – samarbeid mellom instanser.

Navn på elev: .....

Personnummer: .....

Navn på foresatt: .....

Navn på foresatte: .....

Herved samtykker jeg/vi til at følgende personer/instanser får dele opplysninger og informasjon som omhandler vår datter/sønn.

Samtykket til informasjonsdelingen gjelder for perioden: .....

Instans	Signatur av foresatte
Steinerskolen i Indre Østfold	
Helsesøster	
PP-tjenesten	
Familiesenteret	
BUPP	
Lege	
Barneverntjenesten til kommunen	
LOS i Askim kommune.	

Som representant for instansen .....er jeg pliktig til å sørge for at informasjonsdelingen skje på en god og sikker måte som ivaretas eleven og foresattes integritet.

Referanseliste

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringslova). Lov av 17. juni 1998. Lastet ned 19. mars 2018 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Læreplanverket for kunnskapsløftet (2006). Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Lov om barn og foreldre (Barnelova) Lov av 8. april 1981. Lastet ned 19. mars 2018 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Skolevegring, en praktisk og faglig veiledning. Oslo kommune (2009), Utdanningsetaten

Bekymringsfullt skolefravær. Veileder for tidlig intervensjon og tverrfaglig samhandling i Drammen kommune (2016)

Alvorlig skolefravær: En veileder for forebygging og oppfølging. PPT Nittedal kommune (2014)

Ingul, J.M (2005). Skolevegring hos barn og ungdom. I: Barn i Norge 2005. Se meg! Årsrapport om barn og unges psykiske helse, Voksne for barn.

Steinerskolen i Indre Østfold- 2019